

Gombák a Székelyföldről.

(Második közlemény.)

A Székely Nemzeti Múzeum jubileumi Emlékkönyvében megírtam mindazt (Első közlemény), amit a Székelyföld gombáiról 1929-ig megtudnom sikerült. [Megemlékeztem azokról, akik MATYUS ISTVÁNTól (1787) kezdve az Emlékkönyv megjelenéséig a Székelyföld gombáinak ismeretéhez adatokkal járultak hozzá. Mindössze 161 gombafajt tudtam felsorolni. Most is csak azt írhatom, amit 1929-ben írtam: „A Székelyföld hatalmas erdőségei, csodás lápjai, dús kaszálói és megművelt területei még tömérdek gombafajt rejthetnek magukban, köztük kétségtelenül teljesen ismeretleneket is.” Éppen ezért rendkívül hálás feladat volna a Székelyföld gombáinak alapos felkutatása. A megfigyeléseket ki kellene terjeszteni a gazdasági növényeknek gombakozta betegségeire is. A gombák ott használatos neveinek pontos feljegyzése is érdemes feladat volna.

BÁNYAI JÁNOS tanár vállalkozott arra, hogy, amennyire egyéb elfoglaltsága megengedi, a gombákat is gyűjteni fogja. Ezek sorában több érdekes faj is található. De a legközönségesebb fajok is értékesek, mert ahhoz a kevéshez, amit a Székelyföld gombáiról tudunk, ezek is fontos adatokat nyújtanak.

Az alábbi felsorolásban 52 olyan gomba van, amelyet új adatként csatolhatunk az eddig ismert 161 fajhoz. Ezzel a Székelyföldről eddig ismert gombák száma 213-ra emelkedett.

A felsorolásban mindazokat a gombákat, amelyek mellett a gyűjtő neve nem szerepel, BÁNYAI JÁNOS gyűjtötte.

Mivel a nagyobb termetű gombák, mint pl. a kalapos gombák, gondos megőrzése nagyon körülményes, azért meg kell elégednünk azokkal a gombákkal is, amelyeknek gyűjtése és eltevése nehézséggel nem jár. Ilyen gombák azok, amelyek a növényekben élőködnek, vagy már elhalt növényi részben, pl. elszáradt levélen vagy száron találhatók. Ezek a gombák rendszerint igen kicsinyek, a legtöbbször csak mikroszkóppal vizsgálhatók, mégis könnyen vehetők észre, mert a növényen feltűnő elváltozásokat idéznek elő. A levélen vagy száron többnyire színes, vagy fehér, elszáradó és gyakran kilyukasodó foltok jelzik a gomba jelenlétét. Olykor fehér, lisztes bevonat (lisztharmat), vagy fekete kormos lepel (korompenész), vagy sárga, barna, fekete poros pörse-nések árulják el a gombát. Vannak gombák, amelyek föltűnő daganatokat idéznek elő a megtámadott növényen. Ezerféle parányi gomba van, amelyek, szabad szemmel nézve, bizony nem sok gyönyörűséget szereznek a nézőnek, sőt inkább veszélyes és bosszúságot, ha kárt okoznak, mint pl. a rozsdagombák, az üszögfélék, a lisztharmat, a peronoszpóra, a monilia, a varasbetegség, a burgonyavész, a levélfoltosság és sok más növényi betegség okozói. Több százszoros nagyítással ezek a „csúnya” gombák a természet legszebb alkotásaiként tűnnek föl. Nem vállalkozom arra, hogy szépségükről, vagy általában testük csodálatos szerkezetéről és életmódjuk érdekes voltáról

leírást adjak. Mindezt látni kell! Én csak azt kívánom, hogy a Székelyföldön akadjanak olyanok is, akik a mai nehéz világban örömet és gyönyörűséget leljenek a gombák világában!

Moszatszerű gombák (Phycomycetes).

Albugo candida (PERS.) O. KUNTZE. — A pásztortáska (*Capsella bursa pastoris*) élő levelén és szárán fehér, zománcszerű pörsenéseket idéz elő. A Székelyföldön és Erdély más részében is nagyon elterjedt.

Tömlős gombák (Ascomycetes).

Atichia glomerulosa (ACH.) FLOT. — A jegenyefenyő élő ágán és levelén, fekete koromhoz hasonló foltokat okoz. Vulkán szikla.

Daldinia concentrica (BOLT.) CÉS. et DE NOT. — Bükkfa (*Fagus*) törzsén, a csíkszentkirályi Lucstó mejjéke-Sâncraiu közelében.

Erysiphe communis (WALLR.) LINK. — A sóvirág (*Statice Gmelini*) levelén lisztharmatos bevonatot alkot. Székelyudvarhely-Odorheiu.

Mamiania fimbriata (PERS.) CÉS. et DE NOT. — A gyertyánfa (*Carpinus*) élő levelén. Előpatak-Vâlcea.

Polystigma rubrum (PERS.) DC. — A szilvafa (*Prunus domestica*) élő levelén a „piros levélfoltosság“ néven jól ismert gyakori betegség okozója. Erdélyben erősen elterjedt.

Pyrenophora dianthi (DE NOTH.) BERL. — A *Dianthus spiculifolius* elhalt levelén és szárán. Székelykő, Torockó mellett. DEGEN ÁRPÁD gyűjtése.

Quaternaria quaternata (PERS.) SCHROETER. — A bükkfa törzsének kergén. Zetelaka-Zetea mellett (Udvarhely megye).

Rhytisma acerinum (PERS.) FRIES. A jávorfa élő és elhalt levelén feltűnő fekete foltokat okoz. Gyakori gomba. *Acer pseudoplatanus* levelén: Verespatakon-Roşia Montana; *Acer campestre* n: Előpatak-Vâlcele.

Rhytisma andromedae (PERS.) FRIES. — A tőzegrozsmaring (*Andromeda polifolia*) élő levelén fekete foltokat okoz. Mohos tó (Kokojszás) Csík m. és Korond-Corund datkai falurészben lévő lápon (Udvarhely m.).

Rhytisma salicinum (PERS.) FRIES. — Fűzek levelén fekete foltokat idéz elő. *Salix purpurea* levelén: Székelykeresztur-I. G. Duca (Udvarhely m.), a *Salix cinerea* levelén: Előpatak-Vâlcele.

Sclerotinia sclerotiorum (LIB.) SACC. et TROTT. — A gyalogpaszuly szárát és termését támadja meg. A levelek elhervadnak és elnyálkásodnak, a hüvelyek pedig múmiaszerűen elszáradnak. Székelyudvarhely-Odorheiu és Sepsiszentgyörgy-Sf. Gheorghe. 1934-ben jelent meg.

Bazídiumos gombák (Basidiomycetes).

Rozsdagombák (Uredinales).

Calyptospora Goepfertiana J. KUEHN. — A vörös áfonya (*Vaccinium vitis idaea*) szárában, a Mohostóban (Csík m.).

Coleosporium campanulae (PERS.) LÉV. — A kereklevelű harangvirág (*Campanula rotundifolia*) levelében, a Vulkán szikláin, 1260 m magasságban;

továbbá a *Campanula rapunculoides* levelén. Előpatak-Vâlcele. A kereklevelű harangvirág (*Campanula rotundifolia*) levelén. Nagy Sándor tető. 1936. VII. 23.

Coleosporium euphrasiae (SCHUM.) WINT. — Az *Odontites rubra* levelén, Füle mellett a Hargitában - Filia (Udvarhely m.), a Gyertyános tetőn. *Coleosporium tussilaginis* (PERS.) LÉV. — A martilapu (*Tussilago farfara*) levelén. Abrudbánya-Abrud.

Gymnosporangium juniperi LINK. — A berkenye (*Sorbus aucuparia* var. *lanuginosa*) levelén *acidiumos* alakban. Bucsum-Bucium (Fejér m.) A Székelyföldön nagyon elterjedt.

Gymnosporangium mali-tremelloides KLEB. — Az almafa levelén *acidium* alakjában. Vulkán sziklái.

Melampsora euphorbiae (SCHUB.) CAST. — A kutyatej (*Euphorbia cyparissias*) levelében és szárában. Abrudbánya-Abrud.

Melampsora hypericorum (DC) WINTER. — A foltos orbáncfű (*Hypericum maculatum*) levelében. Abrudbánya-Abrud mellett a Cornec mészszikláján.

Melampsora lini (EHRBG.) LÉV. — Az apró len (*Linum catharticum*) levelében és szárában. Abrudbánya-Abrud.

Melampsora salicina LÉV. — A kecskefűz (*Salix caprea*) levelében. A torjai büdösbarlang - Torja mellett.

Melampsorium betulinum (TUL.) KLEB. — A nyírfa (*Betula pendula*) levelében. A torjai büdösbarlang - Torja mellett.

Phragmidium disciflorum (TODE.) JAMES. — A parlagi rózsza (*Rosa gallica*) levelén nyári és téli spórák. Abrudbánya-Abrud.

Phragmidium fragariastris (DC) SCHROET. — A fehér pimpó (*Potentilla alba*) levelében. Abrudbánya-Abrud mellett a Cornec mészkőszikláján.

Puccinia arenariae (SCHUM.) WINTER. — A háromerű csitri (*Moehringia trinervia*) levelén a torjai büdösbarlang mellett.

Puccinia aristolochiae (DC) WINTER. — A halvány farkasalma (*Aristolochia pallida*) levelén *acidium*. Abrudbánya-Abrud mellett a Cornec sziklái.

Puccinia asarina KZE. — A kapotnyak (*Asarum europaeum*) levelén. Abrudbánya-Abrud; Előpatak-Vâlcele és Székelyudvarhely-Odorheiu.

Puccinia caulicola SCHNEID. — A *Thymus comosus* kakukfű levelén. Vulkán sziklái.

Puccinia coronifera KLEB. — A varjutövis lenge levelén *acidium* alakjában (*Rhamnus cathartica*). Székelyudvarhely-Odorheiu.

Puccinia gentianae (STR.) LINK. — A Szent László tárnics (*Gentiana cruciata*) levelén. Előpatak-Vâlcele.

Puccinia lamsanae (SCHULTZ.) FUCK. — A kutyasaláta (*Lapsana*, vagy *Lapsana communis*) levelén. Abrudbánya-Abrud.

Puccinia malvacearum MONT. — A papsajt mályva (*Malva neglecta*) levelén. Kézdivásárhely-Tg.-Săcuesc.

Puccinia petroselinii (DC) LINER. — A mérges ádáz (*Aethusa cynapium*) levelén. Abrudbánya-Abrud.

Puccinia suaveolens (PERS.) ROSTR. — Az aszat (*Cirsium arvense*) levelén. A növényt teljesen el szokta lepni. Kézdivásárhely-Tg.-Săcuesc.

Puccinia soedanellae (DC) FUCK. — *Soedanella montana* levelén. A Hargita két helyéről vált ismeretessé; a zetelaki-Zetea határból (Udvarhely m.)

és Gyergyóújfalu mellől (Csík m.). A zetelaki határból 960 m magasságból származó Soedanellát Bányai János Székelykeresztúron cserépben nevelte tovább s azon fejlődött ki nyár folyamán a gomba apró pörsenések alakjában. E gomba második lakóhelye a Csudálókő Gyergyóújfalu mellett 1200 m magasságban.

Uromyces appendiculatus (PERS.) LINK. — A paszuly levelén. Székelyudvarhely-Odorhei.

Uromyces astragali (OPIZ.) SACC. — A lóborsó (*Astragalus cicer*) levelén. A torjai büdösb-rlang - Toria mellett.

Uromyces pisi (PERS.) WINTER. — A kutyatej (*Euphorbia cyparissias*) levelén acidium. Lehet esetleg más *Uromyces* is. Azonos az *Aecidium euphorbiae* Gmel.-vel Erdélyben általánosan elterjedt.

Uromyces scutellatus (SCHRANK.) LÉV. — A kutyatej (*Euphorbia cyparissias*) levelén téli spórák. Abrudbánya-Abrud.

Uromyces erythronii (DC) PASS. — Székelyudvarhely, Budvár. *Erythronium denis* carnis levelén acidium és teleuto. 1938. május 12.

Himeniumos gombák (Hymenomycetinae)

Clavaria ligula SCHAEFF. — A csíksomlyói-Sumleu Várhegy fenyői alatt.

Coniophora cerebella (PERS.) DUBY. — Zalatna-Zlatna mellett a Botesbánya egy elhagyott őrszobájában, a padlón 50—70 cm átmérőjű, lepényalakú termőtesteket fejlesztett ki. Farontó gomba. Feltűnő a termő test nagy terjedelme.

Exobasidium vaccini (FUCK.) WOR. — A vörös áfonya (*Vaccinium vitis idaea*) levelét fehér lepellel szokta bevonni. A levél felhólyagosodik. Mohostó (Csík m.).

Lenzites betulina (L.) FRIES. — Kajszinbarack (*Prunus armeniaca*) vastagabb ágain. Székelyudvarhely-Odorhei. 1937. VIII. 20.

Stereum hirsutum (WILLD.) FRIES. — Kerítés tölgyfa oszlopán. Székelyudvarhely-Odorhei. 1937. X. 2.

Pöffeteggombák (Gasteromycetes)

Crucibulum vulgare TUL. — Korhadó fűrészporral behintett udvar talaján. Székelyudvarhely-Odorhei. Nyárády Gyula határozása.

Cyathus Leseurii TUL. — Vargyas-Várgyis (Udvarhely m.) határában a nem régen felfedezett Súgó barlang falán, a bejárattól 50 m távolságban.

Konidiumos gombák (Fungi imperfecti).

Ascochyta philadelphya SACC. et SPEG. — A jezsámen (*Philadelphus coronarius*) élő levelén foltokat idéz elő. Abrudbánya-Abrud.

Ascochyta rubi SACC. — Az erdei szeder (*Rubus caesius*) levelét foltossá teszi. Erdőszentgyörgy-Sângeorgiu de Pădure (Udvarhely m.). Gyűjtötte Höhr H.

Asteromella cynanchicola PET. — A méregölő fű (*Cynanchum vincetoxicum*) levelén. Székelyudvarhely-Odorhei Budvár erdejében.

Cercospora cerasella SACC. — A meggyfa (*Prunus cerasus*) levelén piros foltokat okoz. Székelyudvarhely-Odorhei.

Diachorella onobrychis (DC) v. HÖHNEL. — A mogyorós lednek (*Lathyrus tuberosus* levelén. Előpatak-Válcele.

Oidium quercinum v. THUEM. — A kocsányos tölgy (*Quercus robur*) levelén lisztharmatos bevonást okoz. Előpatak-Válcele.

Ramularia geranii (WEST.) FUECK. — A mezei golyaorr (*Geranium pratense*) levelén. Előpatak-Válcele.

Ramularia lactea (DESM.) SACC. — Az ibolya (*Viola spec.*) levelén. Előpatak-Válcele.

Ramularia rubicunda BRES. — A kétlevelű árnyékvirág (*Majanthemum bifolium*) levelén. Előpatak-Válcele.

Septoria cornicola DESM. — A vörösgyűrű som (*Cornus sanguinea*) levelén. Székelyudvarhely-Odorhei.

Septoria ficariae DESM. — Az aranyos boglárka (*Ranunculus auricomus*) levelén. Nagypold-Apold (Szeben m.).

Septoria polygonicola (LASCH) SACC. — A vízi keserűfű (*Polygonum hydropiper*) levelén. Abrudbánya-Abrud.

Nyálkagombák (Myxomicetes).

Lycogala epidendrum (L.) FR. — Redves fán. Hosszúfalu. 1936. X. 1.

Pilze aus dem Szeklerlande.

Im Jubiläumsdenkbuche des Szekler Nationalmuseums habe ich alles zusammengefasst, was mir über die Pilze des Szeklerlandes bis 1929 bekannt geworden ist. Ich führte alle Autoren auf, die seit STEFAN MÁTYUS (1787) bis zum Erscheinen dieses Denkbuches zur Kenntnis der Pilzflora des Szeklerlandes Daten geliefert haben. Ich konnte insgesamt 161 Pilze anführen. Die nachfolgende Aufzählung enthält weitere 52 Pilze, und somit erhöht sich die Zahl der aus dem Szeklerlande bisher bekannt gewordenen Pilze auf 213 Nummern.

In der Aufzählung sind alle jene Pilze, bei denen kein Sammler angegeben ist, von J. BANYAI gesammelt worden.

Dr. Moesz Gusztav.